

IMMIGRACIÓ: GENT I PAÍS,

A CÀRREC DE

JORDI PUJOL,

ANTIC PRESIDENT

DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA,

10 DE NOVEMBRE DE 2004

No és el primer cop que faig una conferència sobre immigració. O que publico un llibre. O que faig unes declaracions. És un tema del qual tracto des de fa cinquanta anys. Ho he fet en escrits clandestins des dels anys cinquanta i en mitjans de comunicació com *Le Monde* o *La Vanguardia*, en llocs que van des de l'Hospitalet o el barri del Besòs fins a la Sorbona o el Casino de Madrid.

N'he parlat pensant principalment en Catalunya, naturalment, però mirant sempre d'estar al corrent del que passa arreu del món. Perquè aquest sí que és un fenomen global.

Que hi hagi dedicat atenció des de fa tants anys és fàcil d'entendre. És que des de fa molts anys té una gran transcendència econòmica i social, política i cultural i, finalment, identitària de Catalunya.

Com deia, fa cinquanta anys. Afegeixo que sempre he tingut la mateixa posició, que sempre he propugnat la mateixa resposta: Catalunya històricament ha estat, i ara és i ha de ser, un país d'acollida i ha d'actuar amb voluntat d'integració de la gent que ve de fora.

Personalment, o a través d'institucions i instruments diversos, he mirat de treballar en aquesta direcció. Per exemple, amb aquella definició de «català és tota persona que viu i treballa a Catalunya». Era una definició inspirada, d'una banda, en la voluntat d'obertura, en la idea que el que ha de comptar és el futur i el projecte, és el treball i l'horitzó de progrés personal i familiar. I hi afegia de vegades la voluntat de ser català, o de contribuir al progrés del país. És a dir, sempre amb valors o actituds voluntaristes i no deterministes. I de present o de futur, no només de passat.

I, d'altra banda, amb la posició totalment contrària a un urbanisme que creava barris separats i que no ajudava a la barreja de la gent, al seu contacte, ni als matrimonis mixtos, o a la coincidència en entitats de tota mena. Recordo, com a exemple, un article meu a *Cuadernos de Arquitectura*

al final dels anys seixanta en què demanava als arquitectes que miressin de contrarestar la política de barris separats. Era una petició ingènua, perquè no teníem cap mena de poder polític i perquè anava en contra dels interessos immobiliaris. Però que marcava una posició.

En resum, tot plegat significava, i significa avui, facilitar el contacte entre la gent, la barreja i sobretot la convivència. I significava confiar que amb el temps això faria més fàcil la integració i la realització d'aquell eslògan tan utilitzat a les manifestacions dels anys setanta: «Catalunya, un sol poble».

Per desgràcia, aquest interès no ha estat ni prou general ni prou conseqüent. En general, a la qüestió demogràfica no se li ha donat tota la importància que té la població en general, que té el seu repartiment per edats, i molt menys encara, que té la immigració. Aquest ha estat sovint —i ho és ara d'una manera molt clara— una mena de tema tabú, que es tracta amb por, o que es tracta amb mentalitat acomplexada. O bé, pitjor, amb ànim sensacionalista o molt marcadament partidista.

Aquí ningú o quasi ningú no s'ha atrevit a parlar d'aquests temes —natalitat, família, immigració—, com el 1992 ho feien uns polítics i intel·lectuals alemanys encapçalats per Helmut Schmidt en un llarg article titulat «Perquè els alemanys no s'extingeixin». Un article que consta de tres parts. La primera —«No responsabilitzar-se del futur»— deia que «la negació dels interessos de futur és una amenaça per a l'existència». La segona —«La promoció de la natalitat»— recomanava una política de fort suport a la família com a condició perquè hi hagués una represa de la natalitat. La tercera —«La formulació i l'aplicació d'una política d'immigració conseqüent»— parla que Alemanya necessitarà immigració i de la necessitat que els immigrants «s'integrin ràpidament». Cap polític català mai no ha parlat en aquests termes d'aquests problemes. Em sembla que jo sóc un dels qui més s'hi

han acostat, i sé les reaccions que això provoca. Un cop feta aquesta referència només em cal precisar, si és que cal, que la immigració de la qual parlo és l'actual, no la dels anys cinquanta, seixanta o setanta. Aquella ja forma part del país, com tots nosaltres. De fet, ja havíem donat per acabat el tema immigratori fins fa sis o set anys, quan va començar amb força la vinguda de gent de fora.

Amb aquests antecedents meus, però també de CiU, s'entén que el Govern de CiU de la Generalitat de Catalunya fes la primera proposta de la nova llei d'immigració o d'estrangeria l'any 1998. Val a dir que poc després IU i IC-Verds van fer-ne una altra. Però podria cridar l'atenció que davant d'un tema de tanta transcendència la iniciativa no sorgís dels dos grans partits espanyols.

A Europa la immigració ha esdevingut una qüestió prioritària. Espanya ha esdevingut durant els dos últims anys el país europeu que rep més immigració. Cal dir també que la política feta fins ara per a controlar, canalitzar i seleccionar la immigració ha resultat poc eficaç, i que les dues lleis d'estrangeria aprovades del 1999 ençà van tenir una tramitació poc afortunada i una aplicació molt deficient —encara que cal reconèixer que a tot Europa la política d'immigració no és prou efectiva. Però per a Espanya el problema no té tanta transcendència, com, per exemple, per a Catalunya. De fet, l'alt percentatge que rep d'immigració sud-americana li permet un creixement important de població, amb aspectes positius en més d'un sentit i sense gaires problemes d'integració.

El cas de Catalunya és diferent. D'una banda, per la importància relativa de la població immigrada, que és molt alta. Se'ns diu que en cinc o sis anys hem passat de poc més de sis milions d'habitants a set —habitants de fet, encara que no empadronats. Caldria comprovar aquestes xifres. El que sabem del cert és que les dades oficials a 31 de desembre de 2001 donaven a Catalunya una població de 6.506.000 habitants.

Però hi ha població no comptabilitzada. I en tot cas és un creixement molt fort i molt ràpid. D'altra banda, la nostra immigració té una integració més difícil, perquè en part és musulmana, i en part perquè la immigració sud-americana no té una integració tan fàcil aquí com a la resta de l'Estat.

Com deia abans, controlar la immigració és molt difícil. Aquí i a tot arreu. Però especialment per a Catalunya. Per exemple, el Govern de la Generalitat, i CiU, vam ser els primers a proposar que hi hagués reagrupament familiar. Ho vam fer per una qüestió d'equitat i d'humanitat, i amb el desig d'estabilitzar i normalitzar la població immigrada. I en part ha estat així, però amb la contrapartida d'un gran descontrol en les entrades i de més tendència a la *guetització*. I amb la conseqüència també d'haver provocat un increment de la immigració.

Tot plegat fa que a Catalunya la immigració a hores d'ara sigui una qüestió de la màxima importància:

a) Des d'un punt de vista demogràfic.

b) Des d'un punt de vista econòmic. Des del punt de vista, per exemple, de quanta mà d'obra estrangera necessitem, o bé de si és veritat que gràcies a la immigració d'aquí a vint anys es podran pagar les pensions dels que es jubilin aleshores, o bé si això és compensat o no per l'increment de despeses que ara ja comporta la immigració. És a dir, econòmicament, la immigració ens equilibra o ens desequilibra?

c) Des del punt de vista social i també d'identitat nacional. És a dir, des del punt de vista dels valors compartits, de la convivència i de la cohesió.

Pel que fa a Europa, reproduiré simplement el que representa —concretament a 31 de desembre de 2001— la immigració en diversos països: el 8,9% de la població a Alemanya, el 9,1% a Àustria, el 5,6 a França, el 5,5 a Suècia, el 4,8 a Dinamarca, el 2,1 a Itàlia —i, per cert, el 35,6% a Luxemburg. I a Suïssa és el 20%. En la pràctica algunes d'aquestes

dades són més altes, perquè no inclouen ni els il·legals ni els naturalitzats. A Espanya el 2002 era del 3,16 %, però els últims tres anys ha vingut molta gent, i a més hi ha moltíssims il·legals. D'altra banda, la distribució és molt desigual, amb una presència molt alta a Catalunya (del 24,81 %, segons dades oficials de persones legalitzades) i que entre legals i il·legals es calcula que ara no és inferior al 24-25 % del total espanyol. Però seria molt més alta encara si es confirmés que a hores d'ara a Catalunya hi ha més de set milions d'habitants.

Aquestes xifres i l'actitud d'alguns sectors de la immigració han creat finalment alarma a Europa. Dic *finalment* perquè durant molts anys o bé s'ha fet veure que ningú no se n'adonava o bé ha estat tractat amb criteris de poc control i poca limitació, en part perquè molts països europeus havien posat l'accent en la política generosa d'asil de gent perseguida i amenaçada. Però ara a tot arreu això ha canviat. Deia un responsable molt alt de la Comissió Europea: «El regnat del políticament correcte s'ha acabat. Ara la gent s'atreveix a dir que hi ha un problema. I ara en això s'hi treballa de debò.» Això —en paraules de Brussel·les— volia dir la immigració legal, necessària, segons la Comissió, per raons econòmiques, el dret d'asil, que és intocable però que ben aplicat té poc volum, i els dos greus problemes de la immigració il·legal i de les màfies. I, de fet, fa poc, la Comissió Europea va aprovar un nou pla contra la immigració il·legal.

Però, a part de l'increment de la immigració, potser el que ha introduït més alarma en l'opinió pública i política europea és l'actitud de sectors importants de la immigració, hostils a la integració. Un sol testimoni per a il·lustrar-ho: novament el de l'excanceller alemany Schmidt, que fa un parell d'anys va fer una forta crítica del canceller actual, Schröder, a propòsit del multiculturalisme i de la política d'integració: Schmidt deia textualment: «Tenim set milions d'estrangers, la majoria dels quals no es volen integrar». Val a dir que d'ales-

hores ençà el Govern alemany, d'acord amb l'oposició demòcrata cristiana, ha fet una llei d'immigració més restrictiva que l'anterior, i més exigent en termes d'integració i dret de residència —més exigent, per exemple, pel que fa al coneixement de la llengua i de la història d'Alemanya.

Davant de tot això, quins posicionaments hi ha? Comencem pels que hi ha a Catalunya, o hi ha hagut.

En general hi ha hagut molta mandra d'enfrontar-se amb el problema. Hi ha hagut sectors de molt bona fe. Molt angèlics. Hi ha hagut brots racistes, i per la banda oposada, intents d'utilitzar-ho distribuïnt a tort i a dret acusacions de racisme. Hi ha hagut por, també.

Hi ha hagut polítics —alguns de l'esquerra més benestant— que han reclamat «portes obertes», o bé, tot d'un plegat, «papers per a tothom», i que han negat que una política així provoqui un efecte crida. I s'ha parlat pel dret i pel revés dels drets dels immigrants, però no dels seus deures. Crec haver estat dels primers que van reclamar que no es parlés només de drets sinó també de deures, i això va provocar crítiques molt fortes. I tot això ha contribuït a crear complexos de culpabilitat en sectors de gent del país. I por de ser titllats de racistes. I cal tenir ben present que quan un grup majoritari té complexos d'aquesta mena resta a mercè de la minoria.

Catalunya no ha de tenir complexos. Dins d'Espanya és la que millor ha acollit la immigració. I millor que molts països europeus. Ha de ser vigilant en el compliment dels seus deures envers els nouvinguts, però a més ha d'exigir que les nostres normes siguin observades i ha de reclamar tot el respecte envers el nostre país.

Tot el que els deia ha passat. Però també és cert que hi ha hagut una evolució positiva, que ha anat des de discursos i gesticulacions poc afortunats de fa quatre o cinc anys, fins a les declaracions d'altres polítics com Montilla i Corbacho —i no és casual que les fessin alcaldes bons coneixedors del que

és la realitat. «Propugnar portes obertes provoca marginació i alimenta el racisme. La integració no vol ni paraules buides ni actituds de fermesa postissa», va dir Montilla. O bé el que va dir Corbacho: «L'esquerra ha d'evolucionar en el discurs de la immigració; no podem rebre tothom.» Per cert, Montilla va dir una altra cosa que cal tenir molt en compte: «Cal un ampli acord que tregui aquest tema de la disputa electoral.»

Cal esperar que finalment s'afrenti amb més garanties d'eficàcia i amb més sinceritat. Recordo que l'any 2000, quan es discutia el segon projecte de llei d'estrangeria, un molt i molt alt dirigent del PSOE, president d'una comunitat autònoma especialment afectada per la immigració, va dir: «ja que potser vosaltres [CiU] teniu la possibilitat d'influir, procura que per al permís de residència calguin cinc anys i no dos, procura que la llei sigui restrictiva». El mal és que en aquell mateix moment el seu partit s'expressava en termes ben diferents.

Però què passa fora d'aquí? Què passa als països europeus més avançats. Alguns d'aquests són socialdemòcrates i universalistes fins a la medul·la. A Suècia, per exemple, passa que el primer ministre, Persson, diu que durant deu anys el país no acceptarà cap nou immigrant.

Si insisteixo repetidament en aquests exemples és perquè a casa nostra sovint es diu que això de la immigració és una mania de gent resclosida. I perquè sovint es rebutja que es faci una política d'integració, i en canvi es propugna el multiculturalisme o simplement la fragmentació de la societat i el relativisme a ultrança, que fa que finalment allò que ha construït el país perdi sentit i valor com a eina col·lectiva de treball i d'identificació. I segur que hi haurà a Catalunya sectors de població que mantindran àmbits propis de religió i costums. Com passa als Estats Units o en un cert sentit també a França o a la Gran Bretanya o a Suïssa. Però en cap cas aquests països no han acceptat que això pugui significar el

rebuig dels valors bàsics del país o simplement d'ignorància volguda o de distància respecte a aquests valors. D'allò que els anglesos en diuen els *basics*, els francesos els *valeurs républicaines* i els nord-americans el *mainstream*; o els alemanys la *Leitkultur*, és a dir, la cultura de referència, que és el que Schmidt defensa.

De tot això que a Catalunya de vegades es considera que no és de bon to preocupar-se'n, a tot arreu és motiu de molta atenció. I preocupació.

Insistiré en això amb el testimoni d'excepció que és Jean Daniel, director de *Le Nouvel Observateur* i intel·lectual d'esquerres de gran prestigi. Diu que el preocupa la identitat francesa. La veu amenaçada, perquè segons ell ha minvat molt la capacitat francesa d'integrar la gent que ve de fora. Dit a Catalunya això pot semblar molt i molt exagerat. Però ell ho argumenta així. Diu que França disposava de quatre grans instruments d'integració. Un ha desaparegut, diu ell, que era l'exèrcit. Els altres tres han perdut força i eficàcia integradora, segons ell: l'escola, l'Església i els sindicats. I segons ell, això —aquesta pèrdua de capacitat integradora— és molt negatiu a França.

Em podria referir a altres testimonis semblants, també francesos, com Michel Rocard, o suecs, danesos o holandesos. I abans ja he parlat d'Alemanya. Però val la pena aturar-se en el cas de la Gran Bretanya. El Govern britànic ha optat clarament per la política d'integració i en contra del multiculturalisme. Contra el que ha qualificat com la «confusió del multiculturalisme». La consigna clara del Govern —responsent a un clam de l'opinió pública— és que el que cal és treballar en la direcció de «compartir valors». És la política del que anomenen *share values*.

Una preocupació semblant, i una reacció semblant, també es dona als Estats Units, al país del *melting pot* i del *mainstream*. I no només ara amb motiu del toc d'alerta de

Hutchinson motivat per la forta immigració, sobretot mexicana, però també més en general sud-americana, sinó que ja fa temps, deu o dotze anys, el que va ser el col·laborador més directe del president Kennedy, Arthur Schlesinger, va alertar sobre els factors que podien desunir els Estats Units, el que en va dir «the desuniting of America». La preocupació és la mateixa: el rebuig a la integració.

De tota manera, la societat americana és molt potent i capaç de superar aquesta resistència. El que sí que pot passar —de fet ja comença a passar— és que els Estats Units esdevinguin un país bilingüe, si més no bona part del país. Però sense rebutjar els seus valors bàsics. I evidentment tothom sabent parlar anglès.

Torno al cas de França. El president Chirac hi ha insistit darrerament. La integració, ha dit, s'ha de fer a través d'un contracte. Ha dit que els nous immigrants s'han de «comprometre amb un autèntic contracte d'integració que especialment inclogui la possibilitat de rebre una formació i l'aprenentatge ràpid de la nostra llengua». I insisteix en la necessitat de crear plataformes d'acollida. De fet, l'Església, els sindicats i l'escola eren —i són, poc o molt— plataformes d'acollida. Ara se n'han de fer de noves.

De fet, a França hi ha molta discussió sobre això, que va des del vel a l'escola fins al reforçament de la lluita contra la discriminació, sempre amb especial insistència en el tema escolar i lingüístic. I sempre donant per fet que la integració no pot ser rebutjada.

La idea del contracte d'immigració no és només francesa. Per exemple, a Dinamarca la llengua és un criteri de selecció de la immigració i el permís de residència requereix un examen previ de llengua, cultura i història del país. A Alemanya, que acaba d'aprovar una nova llei d'immigració més exigent que l'anterior, ja des del 2002 els immigrants havien de fer cursos de llengua i història alemanya.

Als Països Baixos es fa un esforç considerable per a satisfer les necessitats materials dels immigrants —habitatge i ajuts socials, sobretot—, però s'estableixen sancions contra els qui es neguen a concloure un *contracte d'inserció lingüística* o que deixen les classes a mig curs. I podríem anar allargant la llista.

I un altre aspecte que cal considerar és que tots aquests països, que desitgen la integració, consideren que és un procés ja per si mateix lent, ara de vegades entorpit pel rebuig d'alguns sectors de la població. Consideren que l'assumpció d'allò que hem dit els *basics* o els *valors republicans* no es fa d'avui a demà. Per això tots aquests països procedeixen lentament en la concessió de la ciutadania. Estan en la línia d'aquell alt dirigent del PSOE que he anomenat abans i que demanava lentitud en el procés. Per desgràcia, les tensions incrementades d'aquests darrers anys han alentit encara més el procés en general a tot Europa.

Però tornant a Catalunya, cal sobretot insistir en un fet, i és que la integració no es pot fer només per llei o per decret. La integració requereix lleis i decrets, però a més és el resultat de la interacció de moltes coses. Per a començar, de la voluntat del país d'acollida de voler integrar realment. Si el país d'acollida no té tremp ni voluntat de seguir sent el que és i ha estat, i si rep una immigració molt forta, anirà quedant marginal dins de casa seva mateix —o del que havia estat casa seva. Això va lligat a la convicció que el propi país val la pena, i que val la pena ser-ne. I que, per consegüent, es considera que l'oferta integradora és positiva i és bona també per als nousvinguts.

En segon lloc, la integració requereix que la plataforma d'integració sigui sòlida i realment atractiva. Que realment ofereixi possibilitats de progrés per a la gent que ve de fora. I això torna a ser no només un tema de lleis i de decrets sinó de realitat i d'estructura econòmiques, d'oferta social, de

clima positiu, d'oferta de promoció individual i col·lectiva. Com deia un vell amic meu vingut d'Àguilas durant els anys cinquanta: «Vaig decidir quedar-me aquí, tot i les dificultats inicials, perquè vaig veure que a Catalunya els meus fills podrien aspirar a més que jo.»

També cal que el clima social i humà del país d'acollida sigui positiu. Que sàpiga combinar la voluntat de no ser diluït, de seguir sent el que és amb una actitud d'obertura. Que la societat d'acollida sàpiga respectar els drets dels nous vinguts i al mateix temps exigir que compleixin els seus deures envers si mateixa. Que sigui realment una societat en tots sentits inclusiva.

Si a Catalunya no passés tan sovint, afortunadament, que un immigrant al cap de poc, ell o el seu fill, accedeixen a un bon nivell econòmic i social; si la relació entre la gent més enllà de cognoms i llengües no fos tan fluïda; si no existissin ni el Barça ni els castellers; si les escoles no fossin tan integradores, si no existís res d'això, per més lleis i decrets que féssim, el problema restaria sense solució. No ja des d'un punt de vista català, sinó simplement amb vista a tenir una societat ben estructurada i convivencial.

Sobre la immigració a casa nostra hi ha encara una altra discussió: la immigració és un problema, és un risc o és una oportunitat? Que és i que planteja un problema és innegable. Conec prou bé i de primera mà l'impacte social i econòmic que ha representat la immigració dels darrers sis o set anys i també la pressió que ha exercit sobre la nostra convivència i la nostra cohesió, i fins i tot sobre la nostra identitat, perquè pugui afirmar amb tota rotunditat que és un problema. Repeteixo: els francesos ho consideren un problema, i els alemanys, i els holandesos, i nosaltres no? Seria absurd.

Ara bé: és també un risc? O és una oportunitat? És un risc i una oportunitat. Qui pot negar que és un risc suplementari per a la nostra llengua? Qui pot negar que a hores d'ara

això afecta ja la convivència a molts barris i a molts pobles? Qui pot negar que la immigració exerceix ja, per raons objectives i subjectives alhora, una forta pressió sobre el nostre sistema escolar? Al mateix temps, és una oportunitat? Dependrà de si som capaços de dominar els factors de risc i convertir-los en fets positius. Que és possible. I que hem de fer que sigui possible.

Dir que tot això només és una oportunitat, una felicitat oportunitat, sense més, és una frivolitat. És amagar el cap sota l'ala. Tothom sap que no és veritat. I limitar-nos a dir que és un risc, que és quelcom negatiu, sense fer tot el que calgui perquè el risc esdevingui oportunitat, és obrir la porta a un fracàs col·lectiu de gran magnitud.

Traslladem-nos als anys cinquanta, seixanta i setanta, anys d'immigració procedent de la resta d'Espanya. Qui pot negar que va plantejar un seriós problema? Recordem tants i tants barris de barraques, tanta marginació, els Habitatges del Governador i els dèficits de tota mena de les poblacions que amb poc temps van multiplicar per dos, per tres, per cinc, la seva població; o per deu. Recordem el xoc mental que per a nosaltres va representar aquella situació. I això comportava un risc de fractura social, de confrontació cultural, de tensió lingüística, de mentalitat excloent a banda i banda.

També representava una possibilitat. És mèrit de tots nosaltres que finalment el risc es diluís, que el problema s'anés resolent i que l'oportunitat superés el risc. És evident, per exemple, que sense la immigració d'aquells anys Catalunya no hauria pogut progressar de la manera que ho ha fet. I tampoc —i això també és evident— sense el patrimoni humà, cultural, social i econòmic que Catalunya havia acumulat a través del temps. És a dir, sense la continuïtat històrica amb tota la seva complexitat.

Això ho he resumit moltes vegades dient que la història de Catalunya, i la seva realitat d'avui, es resumeix en vint

segons: són Jaume I —una manera de dir l'edat mitjana—, que funda Catalunya amb el territori, la llengua, la cultura, les institucions i el sentiment col·lectiu; la revolució econòmica dels segles XVIII i XIX, que la salven de la decadència i li donen impuls econòmic, social i cultural, i els canvis demogràfics, l'esforç alhora d'integració i de modernització i el moviment polític del segle XX.

De l'èxit de tots plegats —dels sis milions— ens en podem congratular. Però d'altra banda ens indica el camí que ara hem de seguir. És el mateix que «català és tot home, o dona, que treballa a Catalunya», presentar Catalunya com una proposta de futur, sobretot per als fills i per als néts, crear unes condicions socials, econòmiques i cíviques realment acollidores, etc. Amb el benentès que no es fa d'avui a demà. Que amb la millor bona voluntat del món la millora de les condicions i la solució dels problemes que provoca una molt forta immigració és difícil, i no immediata. Sobretot si a més és molt diversa i en bona part culturalment molt llunyana. Però malgrat això, l'única política vàlida és la d'aconseguir el que abans hem anomenat «compartir valors». Sabem que hi haurà alguns sectors de la immigració actual que mantindran alguns elements de diferenciació, com passa als Estats Units, a la Gran Bretanya o a França, però això només seria greu si a més hi hagués un rebuig dels valors bàsics de la societat catalana. De la cultura central. Del tronc central. D'aquell tronc central del qual tantes vegades he parlat. Del que assegura la consistència, la continuïtat del país i la continuïtat de la societat.

Insisteixo molt en el fet que l'urbanisme, l'escola, el treball i l'organització social en general evitin la compartimentació de la societat, facin fàcil que la gent es barregi, que col·labori, que es casi, que convisqui. Algú ha volgut veure en això una contradicció amb la crítica que en algun moment he fet del mestissatge.

Qui conegui el que he dit i he escrit —i he fet durant molts anys— sap que la meua crítica no va contra, repeteixo, la barreja de gent —que d'altra banda i afortunadament és un fet general, començant per les nostres pròpies famílies—, sinó contra una actitud que es dóna en sectors de casa nostra que tendeixen a menystenir o ignorar la pròpia cultura catalana i els valors bàsics de la nostra societat; a negar-li el paper central en la vertebració de la nostra societat i en la garantia de la nostra continuïtat històrica i de la unitat bàsica del nostre poble.

D'aquesta actitud que rebutjo, se n'ha dit *mestissatge cultural* i *multiculturalitat*, que és el que, com deia, rebutgen els països que volen conservar la seva manera de ser.

He parlat de valors bàsics. I de valors que cal compartir. I també de compromisos que cal compartir. Els transcriu una frase utilitzada a la Gran Bretanya en el marc de la doctrina que inspira la política d'integració del Govern. Diu: «Si els immigrants accepten els *basics*, els valors bàsics, no hi ha motiu per a protestar si mengen i ballen d'una manera diferent.» I què són els *basics*? Els valors que cal compartir *share values*. Cal definir-los.

Molts països europeus insisteixen en les institucions, la llengua i els drets humans. Què han de ser els *basics* a Catalunya? Cal desenvolupar-ho, perquè fins ara no ho hem fet prou. Atrevim-nos a fer-hi una aproximació.

Hi ha d'haver per part de tots els habitants de Catalunya una assumpció clara de drets i deures. Dels drets humans —humans i socials—, per a començar.

Hi ha d'haver el compromís o la voluntat de crear una societat que permeti la promoció de les persones, a través de la formació i d'una estructura social i una mentalitat que ho facin possible.

Hi ha d'haver el respecte a les institucions del país i a les normes bàsiques de conducta que el país s'ha donat, i que han de fer efectiva una voluntat de viure junts.

Hi ha d'haver l'acceptació que tots plegats som a Catalunya —i no només a Espanya—, i que Catalunya té el dret a assegurar la seva continuïtat històrica. I que a això, d'una manera o altra, hi ha de contribuir tothom.

Hi ha d'haver l'acceptació que la llengua catalana és un element bàsic de Catalunya i que cal que sigui apresada i parlada.

Hi ha d'haver el convenciment del paper primordial que en tot això ha de tenir l'escola —però també l'Administració.

Hi ha d'haver un compromís de Catalunya envers tots els seus habitants, i hi ha d'haver un compromís dels seus habitants envers Catalunya. Cal explicar-ho també als nous vinguts.

De fet, cal parlar clar a tothom. Sense embuts. I amb esperit positiu. Perquè el repte, o el problema, o el risc, o l'oportunitat —com vulguin— és molt important.

Els he parlat molt de convivència, de cohesió social, de capacitat d'oferir a tots els ciutadans una perspectiva de futur. I que tot això requereix una actitud positiva i incloent. Però també requereix disposar dels mitjans necessaris per a fer que Catalunya sigui una plataforma d'acolliment positiva. I això vol dir des que la gent es guanyi la vida fins que tots els ciutadans disposin dels serveis propis d'un bon Estat del benestar o que a través de l'ensenyament i d'una societat dinàmica sigui possible la promoció de tothom. Tot això requereix que la Generalitat disposi d'un sostre competencial i d'un finançament més alts que els que tenim. També per això hem reclamat durant anys una interpretació de l'Estatut més favorable, sense aconseguir-ho prou, i per això demanem ara, ras i curt, un nou Estatut. I un millor finançament.

No els parlo del nou Estatut com una mena de contribució obligada al tema més actual. Els en parlo perquè un nou Estatut només serà realment millor si, a part de reconèi-

xer-nos segons quines competències, o d'admetre segons quina simbologia o possibilitar més projecció internacional, resol bé i definitivament el finançament i ens dóna, més clarament que fins ara, la possibilitat de defensar la nostra identitat. Això afecta la llengua, l'escola, la cultura, l'Administració. Però també tot allò referent a la immigració. En el cas de Catalunya, la immigració no és igual que en el de Madrid o Castella-la Manxa o l'Aragó. És molt diferent i de molta més transcendència per a la seva personalitat col·lectiva. Catalunya ha de tornar a demostrar que és de debò un país d'acollida, que té vocació integradora, que té capacitat de fer una proposta de futur positiva per a tots els que hi viuen. Però, per això, necessita més diners, més capacitat de control i més poder polític i administratiu.

Si tot això no ho té en compte el nou Estatut la reforma serà inútil. Tinguem les eines econòmiques i polítiques que tinguem. I un Estatut prou bo o no tan bo. I les coses fora d'aquí evolucionaran d'una manera que també ens influirà molt. Però en darrer terme, els catalans ens hem d'aferrar al que ha estat una manera de fer que ha fet possible que contra el pronòstic històric no solament haguem sobreviscut, sinó que a casa mateix i a Espanya i a Europa haguem tingut un paper, haguem construït un país i una societat de prou qualitat i força per a atraure tanta gent. Perquè no parlariem d'immigració si Catalunya fos un país decadent i incapaç d'oferir quelcom de realment atractiu. I al que ens hem d'aferrar és a la nostra història, a la nostra identitat, al nostre model de societat, i també a la nostra cultura d'intercanvi, de diàleg i sobretot de *viure junts*. De viure junts. En un marc de barreja, de convivència, de compartir valors. Amb mentalitat, individualment i col·lectivament, de projecte i de promoció.

Si ho fem confio que una vegada més serem capaços de convertir el problema en un repte i el repte en una oportunitat. Si ho aconseguim, serà bo per a tothom.

DEBAT

MODERADOR (SALVADOR GINER): Si algú vol intervenir, s'obre el debat.

MANUEL CUYÀS: Parlant de l'idioma, l'altre dia un diari publicava que molts immigrants, de l'Amèrica del Sud o del Magrib, havien dit que no els interessava continuar fent classes de català perquè ningú no els parlava en català, ni a la feina, ni als despatxos ni enlloc. Perquè la reacció dels catalans, sobretot quan es troben davant de persones que veuen que tenen una certa dificultat de parlar el català però que s'entenen perfectament en castellà, és agafar la llengua vehicular, que és el castellà. I això és de difícil solució amb lleis o amb estatuts.

64

JORDI PUJOL: És cert que un dels punts més febles que tenim és que l'actitud individual, personal, de la gent no és prou ferma. Jo m'he trobat amb gent que m'ha dit: «He après el català, però on és, aquest català?» M'ho deia una persona equatoriana, amb trets indis: «Em poso a parlar en català, però la gent em veu amb aquesta cara i se'm posa a parlar en castellà. On és el català?» Això evidentment no és culpa de l'equatorià, és culpa nostra, que segurament no hem sabut, no hem estat capaços, no només el Govern, amb la seva part de responsabilitat, sinó tots, d'inculcar un cert esperit de resistència en aquest sentit, de fer entendre que la defensa del país es fa cada dia, cada vegada que obres la boca. A Convergència tenim tres o quatre d'aquests immigrants, que són militants: l'un és hindú, l'altre és de Síria, l'altre és negre, de Gàmbia, potser. Tots tres s'han proposat aquesta experiència: entren en un bar parlant perfectament català, però els contesten en castellà. Ells demanen per què els parlen en castellà, i els responen: «Fa cara d'indi, vostè!» Ho hauríem de

tornar a fer; algunes vegades ho havíem fet, des del Govern, no sé si hi vam insistir prou, no sé si aquestes coses es resolen només des del Govern. Valdria la pena que ara es tornés a aquest tema. També, de vegades, les lleis hi poden ajudar una mica. L'altre dia vaig anar amb la meva dona a sopar a un restaurant. Ens van tractar molt bé. Tots eren sud-americans, de l'Equador, del Perú, eren gent molt cortesa i amable, i se'ls notava que feien un esforç per parlar català. Jo els vaig parlar en català tota l'estona, em van entendre, algú mig parlava català; aleshores vaig demanar la carta en català, però no la tenien; la tenien en castellà, en francès, en anglès. Què faig jo dilluns al matí? Truco al director general de Política Lingüística de la Generalitat, i li dic a tal carrer, número tal, hi ha un restaurant... L'Antoni Mir, conegut d'aquesta casa, em diu que ells no ho fan això, que jo mateix ho traslladi a Comerç. «A tal carrer, a tal lloc, hi ha un restaurant, de bona gent, però que no tenen la carta en català. Facin el favor d'enviar un inspector i que la facin en català.» Quanta gent hi ha que ho faci, això? I aquests la faran en català, si hi va un inspector, que això sempre imposa una mica; si no costa res fer això... Jo crec que ara la nostra societat estaria en condicions de fer una campanya d'aquest tipus, entre altres coses perquè el Govern actual no tindrà un inconvenient que tenia el meu: no l'atacaran per fer això; perquè l'oposició actual al Govern de la Generalitat no l'atacarà si pren mesures en aquest sentit. L'oposició anterior sí que ho feia. I, d'altra banda, el Govern actual té prou influència en segons quins mitjans de comunicació i en segons quins sectors perquè no l'ataquin tant com ens atacaven a nosaltres cada vegada que dèiem que havíem de fer alguna cosa en aquest sentit. En darrer terme, la premsa, els polítics, el món intel·lectual, els professors, els universitaris, la gent de les associacions, la gent d'Òmnium i la gent de tants llocs, ha de treballar en aquesta línia.

JAUME RIUS: Crec que els polítics catalans no lluiten prou per fer una llei d'estrangeria ben feta, amb un bon suport, per a arreglar d'una vegada per sempre aquesta entrada i sortida; perquè és que aquí ve tothom. Una altra qüestió és que sembla que ens ho agafem de broma, però no ho és: tenim una ètnia que ens porta problemes. És una gent que ve a recuperar l'al-Àndalus. Jo no estic en contra de les mesquites, només vull saber què hi ha dins de les mesquites. I pel que fa al tema de l'Estatut, permeti'm fer un incís: aquesta lluita per l'Estatut és una ximpleria, el que s'ha de fer és canviar la Constitució. Som quatre nacions, doncs hem de convertir Espanya en un estat federal i s'ha acabat el bròquil.

JORDI PUJOL: Ara damunt la taula tenim la reforma de l'Estatut. Jo m'hi he referit i he dit una cosa que no se sol dir: la reforma de l'Estatut ha de tenir en compte aquest tema. Parlem de moltes coses, però sobre la immigració i sobre com podem actuar més eficaçment, no se'n sol parlar. Nosaltres com a Govern hi havíem intervingut i tot plegat no va sortir bé, perquè tots plegats ho vam fer bastant malament, però hi vam intervenir per fer una llei d'estrangeria, d'immigració, perquè la llei antiga, la del 1983, no servia. Vam mirar la possibilitat d'establir uns certs controls. Com a mínim demanàvem una cosa que segurament està molt mal vista: que es demanés visats a la gent. Hi ha un país sud-americà al qual ara es demanen visats, però abans en venien quatre avions al dia, sobretot a Barajas, entre Iberia i la KLM. D'ençà que hi ha visat, vénen quatre avions a la setmana. No pot ser que aquí arribi la gent amb un passaport turístic, i que quan surti de l'aeroport, n'hi hagi un que els el reculli perquè ha de servir per a un altre. Al cap de tres mesos, un turista se n'hauria de tornar, però no només no se'n torna, sinó que s'ha perdut. Nosaltres hauríem de ser els capdavanters a ajudar al desenvolupament d'aquests països. De tot

això que vostè diu, en farem el que podrem. De moment tenim l'Estatut d'autonomia i tenim la possibilitat de dir que hem de donar visats i hem de fer una vigilància més estricta. Fent això podem fer més del que hem fet fins ara, però no tant com vostè demana.

LLUÍS HUGUET: Crec que no hem reflexionat prou sobre el nostre fracàs col·lectiu d'integrar els castellans. I no ho dic despectivament. Crec que era un somni i ho continua sent pensar que ho integrarem tot. Veig que hi ha molt bones voluntats però que hi ha poca mesura de la realitat. I la realitat és contundent. Jo no crec que això de parlar en castellà sigui tan dolent, perquè em sembla que és una manera de donar la mà a algú. És cert que el català s'està perdent al carrer, però què el pot salvar? Més subvencions? Més funcionaris? La meua opinió és rotundament no. Només el pot salvar un prestigi, i avui el prestigi de moltes coses catalanes no hi és, sinó que hi ha antipatia, perquè s'exigeix en certes coses, però en canvi, no és pràctic, com aquí es diu, perquè serveix de poc.

JORDI PUJOL: Té raó. El que passa és que potser la realitat no s'acaba només aquí. Quan jo vaig a un lloc i m'increpen uns immigrants perquè em reclamen que parli en castellà i se m'aixeca una persona que deu ser del món dels immigrants dels anys seixanta o setanta, i en castellà els diu: «Però vostès què s'han cregut! Aquest senyor és el president, i parla en català!» Això també és un grau d'integració. El que ja és segur que no tindrem és un país monolingüe català. El perill que podem arribar a tenir és que el català sigui minoritari, però monolingüe català, ja no. Com probablement, amb el temps, tampoc no el tindran els Estats Units, encara que allà, evidentment, la pressió de l'Estat americà és molt gran, i tothom sabrà més o menys parlar anglès. No tothom, però.

Avui, en realitat hi ha gent que no sap parlar anglès, als Estats Units, però aquests estan condemnats a la marginalitat. Vostè té tota la raó, però li vull dir que segurament hauríem de fer un nou esforç. Sobre la immigració que vostè en diu castellana, primer hi ha hagut l'error de la gent catalanoparlant que es passa al castellà amb molta facilitat, amb tota normalitat, i que és un fenomen molt preocupant en aquests moments i sobretot en alguns sectors de joventut; i després hi ha una altra cosa que no hem explicat prou bé: tota aquesta immigració d'origen castellà va tenir una actitud molt positiva en el sentit que no va crear problemes quan vam introduir el català en una pila de coses. Quan el Govern de la Generalitat, ja fa un munt d'anys, va decidir introduir el català com a llengua vehicular a l'escola, abans de fer-ho, vaig reunir-me amb una pila de pares a Santa Coloma de Gramenet. Els vaig dir: «Si volem salvar el català, hem de fer que la llengua vehicular de l'escola sigui el català, i no el castellà; és a dir, que no s'ensenyi català en tres classes, sinó que la llengua sigui el català.» Em van dir que tirés endavant, perquè tenia raó. Val a dir que en aquell moment la gent sentia més la necessitat de saber català, perquè potser encara no sabien que nosaltres no defensaríem prou aferrissadament el català en l'ús quotidià. Però, en definitiva, allò va ser molt positiu, perquè em podrien haver dit que fes escoles catalanes, escoles castellaneres, una mica de català, una mica de castellà, etc., però no ho van dir, i no hem tingut ni una protesta en vint anys, d'això. El que passa és que aleshores havíem de demanar un nou esforç, que no ha estat demanat ni amb prou insistència, ni amb prou encert, ni amb prou continuïtat, potser: que ells facin més esforç per a passar al català, no dic normalment, però habitualment. Per exemple, que vagi algú a una oficina pública i que de l'altra banda del taulell li contestin en castellà, educadament, això no hauria de ser; s'hauria de contestar en català amb tota naturalitat. S'haurien d'haver fet més coses, sobretot en la línia

de crear un estat d'ànim diferent. Quan hi ha una immigració molt forta, i aquest és el problema que es plantegen ara els americans a Califòrnia, i que a més té continuïtat geogràfica i familiar, etc., aleshores el problema és molt gros. M'explico: fins ara, els immigrants que arribaven a l'Amèrica del Nord venien de l'altra banda del mar. Quan arribaven a l'Amèrica del Nord havien tallat totalment amb el seu origen; les famílies s'havien quedat a Alemanya, a Irlanda, a Suècia, on fos. I no hi havia continuïtat, i no podien continuar parlant suec, potser entre ells, però no podien continuar parlant en suec, ni ucraïnès, ni grec. Ara, la immigració mexicana té una continuïtat física; hi ha un món hispanoparlant que va des de l'Argentina i que arriba a Mèxic i fins a dalt de tot de Califòrnia, i a més és contínua, i presenta pocs canvis, només que s'han traslladat una mica, perquè és en el fons una mateixa societat que s'autoalimenta. I ara això els americans s'ho comencen a plantejar: què passarà exactament amb això? I nosaltres això encara ho tenim molt més: la continuïtat física i familiar és total.

69

ANTONI PUIG: El problema ha canviat. No és el mateix l'immigrant que venia de ponent i que acabava entenent el català i ara els seus fills són catalans i parlen català, que l'immigrant d'ara. Això ha canviat. Ara, en el mapa de l'Islam, la península Ibèrica està en vermell. D'aquesta gent, n'hi ha que vénen amb esperit de reconquesta. Em deia una senyora de Girona que comentava amb uns immigrants del sud la conveniència d'integrar-se i li van contestar: «Miri, senyora, no es preocupi, que vostè, d'aquí a cinc anys, serà musulmana.» Aquesta gent ve amb un altre esperit.

